عبدالخالق رشید ۲۰۱۴/۱۱/۲۱

د دیورند کرښې له لاسلیکه دوې میاشتې وروسته
د وزیرستان د ویش د توطیی په اړه یو تأریخی سند

(درېمه او ورستۍ برخه)

۴: کیدای شي داخبره له هرچاسره ونه ویله شي، زما په نظر د وزیرو یوه شورا باید له امیر سره د خبرو په موخه جوړه شوې وای، په دغه ترڅ کې به هرڅه په خپله پردوی پورې اړوند وو، هرتصمیم به د دوی له خوا نیول کیده او دا به ترټولو ښه او هر اړخیز تصمیم هم وای. کوم څه چې په دغه اړه زما مطلب دي، دادي هغه شمیر وزیری چې زموږ سره موافق نه دی، د هغوی نظریات باید هم موږ او هم امیر په ترون کې په پام کې نیولی وای، اوس موږ باید دا هم خلکوته په ډاګه نه کړو چې ګواکي د وزیرستان زیاته برخه د امیر په انډول زموږ په واک کې ده.
خو رښتیا دا ده چې د وزیرستان زیاته برخه زموږ په اولکه کې ده ځکه نو د هغو په چارو کې زموږ ونډه هم زیاته ده.
په دې کې شک نشته چې د نښه لګولو په عملي کیدو سره به طبعیي پایله دا روښانه کړي چې د وزیرو زیاته برخه به د زمان په تیریدو سره زموږ په واک کې راشي. او د هغوي په نورو چارو کې به د لاسوهنې نوره موقع هم زموږ لپاره برابره شي او موږ به تر تصوررزیات په دغه برخه کې د بریو په لور وړاندې ولاړشو.خو داخبره هم شته چې موږ لا په دې باوري نه یو چې پر دغه لاره تګ به زموږ لپاره څومره ګټور وي اوځنګه به پر دغه لاره پرمختګ وکړو، دا مسأله تر اوسه هم یوڅه بحث ته اړتیا لري، خو زه په خپل نمیګړي فکرسره په دې باوري یم چې، موږ په دغه برخه کې پرمختګ ته ملاتړلې، خو په دې لا سم باوري نه یو چې پرخپله دغه تګلاره به پرمخ ولاړشواوکه نه.

۵: زه د هغه څه په باب چې فارن سکرترۍ په تلګرام کې په ۱۳ نیټه دیوې اعلامیې او یا در بار په اړه لیکلي جدي شکمن یم ځکه هغه دا وړاندیز کړې چې کوم څه دلته ترسره کیږي باید ټول یوموټي او حسابی وي څو دهغو په رڼا کې هغه څه ترسره شي څو وښیي چې موږ په بشپړه توګه په دغه باره کې په یوه نوې کرښه روانیږو او نوې تګلاره وړاندې کوو. دا به د وزیرو او نور قبایلو لپاره چې په دغه برخه کې ځانګړې اندیښنې لري ډیره مهمه وي ځکه نو دوی ته باید په لیکنی او وینې توګه دغه ټول څه پرته له هرډول درغلی او غولونې په ډاګه او بې پردې وویل شي. لکه: «په راتلونکې کې به مو دیرغل لپاره ځای نه وي، که تاسې دا کارترسره کړ، زموږ او امیر له خوا هغه چې له موږ سره د قانون د پلې کولو په کار کې مرسته کوي درنه سزا ووینی».
زه فکرکوم چې که دغه پیام دغوخلکو(قام) ته په ډاګه ورسول شي هغوی به په ټولیزه توګه په خپل جوړښت کې دغه بدلون وستایی، په تیره بیا هغه مهال چې د پولې د نښه کولو سمه تګلاره زموږ او امیر د ښو اړیکو په پایله کې رامنځ ته اوعملي کیږي. زه تردې زیات نور څه په دغه باره کې نه شم ویلای، او که چیرې نور څه په دغه اړه وایم فکرکوم چې هغه زیاتې جوړونکی نه بلکه نیمګړې او ترموضوع ورهغه خوا څه وي. خو څه چې باید وویل شي هغه باید له زمان او حالاتو سره برابر څه وي. تراوسه کوم څه چې زما له خوا د تیروتنې اوشک سبب شوي هغه دادي لکه چې ما یوه کمشنر ته دا ځواک او صلاحیت ورکړ او ورته ومې ویل کوم څه چې په یوه برخه کې ضروري وي باید وویل شي لکه هغه بله ورځ چې کټ مټ موضوع رامنځ شوه اوهلته یو شمیر وزیرو د امیر پرعلاقه او قلمرو باندې د یرغل خبره راجګه کړه، ما کمشنر ته دا خبره وکړه چې که دا خبره ستا په نظر ډیره مهمه وي، باید هغوی ته وویل شي چې دا کار په هغه حال کې شونی دی چې که امیر پر دغه برخه باندې د خپل قلمرو ادعا وکړه په هغه حال کی به موږ دوی ته دا اجازه ورکړو چې د هغه په وړاندې هغه ته د سزا ورکولو اجازه ولري.

۶: پر پوله د نښه لګولو د کار د جزیاتو په اړه دا د پاملرنې وړ ده چې دا داسې څه دي چې موږ باید د هغې په اړه په اړینه توګه په ترون کې یو څه یاد کړي وای، اوس دا یوه اړتیا ده چې باید هغه یو شمیر ځایونو کې لکه چې ما لاپخوا هم اشاره ورته کړی چې هغه کرمه ده ،خو د ترون له مخې بیا دا وړاند وینه شوې چې باید یوازې په هغو

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

برخو کې «چیرې چې یی د عملي کیدو او لیوالتیا» شونتیا وي باید ترسره شي. په عین حال کی دا خبره هم ده چې موږ دا هیله لرو او دا مو پتیلي چې د نښې لګولو خبره باید د یوې تګلارې او یوې پالیسۍ په توګه ترلاس لاندې ونیول شي، په داسې حال کې چې زموږ دغه دریځ د هغو قبایلو د دریځ خلاف دی هغوی چې زه فکرنه کوم دغه کارته ترهغه پورې چې په دغه اړه یولامل او دلیل ونه وینی د لیوالتیا اوعلاقې غاړه کیږدي .

۷: کیدای شي له (کومدور دماندی؟)څخه په یوڅه واټن د شمال په لور د پولې ټاکل او د هغې جزیات یوه اړتیا وي، خو داهم باید په پام کې وی چې د هغې د عملي کولو لپاره هم بشپړ لاملونه په لاس کې وي چې د هغو هسکو اوټیټو له لیدو اوهلته د نه تګ په حال کې له موږ سره یو لامل شي. همداسې دغه ټکي به د وزیرو لپاره څنګه د احتمال له مخې د منلو وړشي، موږ باید له دغو ټکو سره یوځای زموږ د ځایي مامورینو نظریات هم له پامه ونه غورځوو. کیدای شي وزیر په رښتیا هم دي ته لیوال وي چې دغه پوله باید په دغه برخه کې په نښه کړه شي. البته داهم شوني ده چې دوي په طبعیی توګه داغړ وکړي چې که دا کار یوځل او زرعملي شي دوي په دغه اړه هیڅ اعتراض نه لري.
د وزیرو له سیمی د تیریدنګ او د کرمې ترپولې پورې رسیدل، لکه چې ما مخکې د هغه په باب خپله کتنه په ډاګه کړه، موږ باید د پیواړغاښې په پام کې ونیسو او باید و وایم چې دا به له منطقه لري وي چې د هغه ځای او لندي کوتل ترمنځ پولې د نښه لګیدو هڅه دي دم ګړی په عملي توګه تر لاس لاندی ونیول شي، ځکه زه باوري یم چې له لندي کوتله بیا د کابل ترسینده دغه پوله تر اوسه پورې لا شکمنه ده .په دغه سیمه باندې نښه لګیدنه کومه ستونزه نه ده خو ترهرڅه د مخه باید دغه سیمه په روښانه توګه په نښه کړه شي.

۸: د کابل ترسیند هغه خوا پوله د پنجاب له پولې ور په هغه خوا ده، چې موږ د هغې په اړه زیاته اندیښنه نه کوو. او نه له هغې سره د ځانګړو معیارونو په پام کې نیولو سره کوم چلند او معامله په پام کې لرو، که چیرې د هند حکومت لیوال وي چې د پیښاور کمشنر او یا هم د هغه د مرستیال سره د معاملې څه ترسره کړي، نو په هغه حالت کې به داسمه وي چې باجوړ د چارو د مامورینو دندو ته پاملرنه وشي چې، کیدای شی د هغوی یوشمیر له دندو باید لرې کړل شي.

۹ :لنډه دا چې، زه فکرکوم چې په اوس مهال کې به زموږ لپاره ترټولو ښه خبره داوي چې په دغه برخه هیڅ هم ونه کړو او هرڅه ته ډیرجدي ونه ګورو، ځان باید آرام ونیسو او هغه وخت باید په څه باندې لاس پورې کړو چې کلک دلیل ورته ولرو. هغه بری چې سر دیورند موږ ته راپه برخه کړی د هغه په اړه باید زیاته خوشالي ونه ښیو. که موږ دغه دریځ د ځان لپاره غوره کړو، دا به د وزیرستان په اړه د حیرانۍ خبره نه وي چې د دې کار په پایله کې به ترلنډې مودې وروسته درویش خیل او مسود هم زموږ د چوپتیا په ترخ کې له موږ څخه د پیسو ترلاسه کولو لپاره خپل غږ پورته کړي. که موږ په داسې یو دریځ کې وو چې دوی موږ ته اړ وي، په دغه حال کې موږ کولای شو دوی ته پیسې ورکړو چې په هغو سره به زموږ لپاره شونې وي چې د دغې سیمې په باره کې هرڅه وغواړو هغه به د خپل کړو. په عین حال کې ما تل دا خبره کړې او یوځل بیایی وایم چې په دغه برخه کې موږ باید له یوځې مشرتابه سره هم خپلو مشورو ته دوام ورکړو او له هغوی سره چې د وزیرستان په چارو کې بوخت دی باید تل په تماس کې وو، د هغوی له مشورو وروسته موږ کولای شو پر دغه سیمه باندې د خپل برلاسي په باب تصمیم ونیسو. خو زما دا خبره دا مانا نه لري چې کوم دریځ چې موږ به یې په دغه سیمه کې ترلاسه کوو هغه به خامخا بریالی او زموږ له خوښې سره سم، په زړه پورې دریځ وي.
په عین حال کې داهم باید په پام کې ولرو، هغه حالت او دریځ چې موږ فکرکوو هغه به زموږ لپاره ترټولوښه اوپه زړه پورې وي، کیدای شی په دغه برخه کې یوبل داسې دریځ او پوزشن هم رامنځ ته شي چې تردغه به هغه ښه او کامل وي، خو موږ باید د ځان لپاره په هغه حالت کې مهم او مطلق هدفونه ولرو او یوازې په هغو نظریو باندې چې موږ فکرکوو هغه به زموږ په ګټه وي خپل پلانونه عیارنه کړو.

۱۰: هیله من چې د دغه یادښت کاپي به کمشنرانو، فارن سکرتری او نورو مقاماتو ته هم ور واستوي.
ډي. فیتزپتریک»

پایله
سږکال دا دی د دریورند پرنامنلي کرښه (۱۲۱) کاله پوره کیږي، خو د افغان واحد ملت په دغه یوه پیړۍ کې هم د خپلې خاورې د دغې پراخې او سمسورې برخې پر سر دغې خبرې ته غاړه کې نه ښوده او نه یې کله هم په زړه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

کې ورتیره شوه چې ګواکي دغه برخه یې له لاسه وتلې او هغې په خاطر اوږده مبارزه باید د پای پرتکي باندې ودروي، نه، په تیره اوږده موده کې د دغې خاورې د بیا پیوستون او یوځای کیدو په خاطر اوږده مبارزه وشوه او باور دي ترهغو چې د دغو خلکو د خودارادیت بیرغ د آسیا په زړه کې نه وي اوچت شوی، دغه مبارزه به بیاهم دوام لري. څکه چې د افغانانو ځوان نسلونه هم د دغه تأریخي ویاړ او داعیې په خاطر اوس هم تر کرښې آخوا او دا خوا خپلو پرله پسې مبارزو ته دوام ورکوي او په دې د یوه رسالت په توګه باوري دي چې: دا د هرافغان په مخ کې له خاورې او خپلواکۍ سره د مینې او مسؤولیت داعیه او د پراخو آزادی غوښتونکو ولسونو او آزادپالو واکمنانو لکه غازي امان الله خان، فخرافغان پاچاخان، وزیرصاحب محمد ګل خان اروابناد سردار محمد داود خان، شهید او نورو د هیواد پالنې، سربښندنې نه هیرودونکي میراث دي. موږ په دې هم باوري یو او هم هیله من چې که نړۍ له افغانانو سره مرسته کوي، دوی دې د خپل انساني کرامت او د ملتونو غوښتنو ته د درناوي په نامه له افغانانو سره دا مرسته وکړي لکه چې له جرمني سره یې د برلین د دیوال په نړولو کې لاسونه یوکړل، همداسې دې له افغانانو سره د تأریخ په دغه دموکراتیک دور کې دا مرسته وکړي څو د دیورند نامنلې او بې دیواله کرښه هم نوره د ابد لپاره د افغانانو له مخې لرې کړي.
زموږ مبارزه به زموږ د خاورې د دغې برخې د خپلواکۍ تر پولې پورې پرهمدغه ژمنه روانه وي چې: موږ د دیورند منحوسه کرښه نه منلې او نه به یې په راتلونکي کې ومنو!

اخځونه:
****

(۱) د هند ملي آرشیف شمیره (۶۵) خارجي څانګه (سکریت)، د۱۸۹۴ جنوری
(۲) د هند ملي آرشیف، خارجی څانګه، (سکریت) شمیره (۵۷-۱) ۱۸۹۴ کال
(۳) رشید، دیورند توره کرښه یوه غیرانساني هڅه (ناچاپ)
(۴) د علامه اقبال، لیکونه، په اردو ژبه، د دهلی چاپ.
(۵) رشید، غازي محمد جان خان وردګ، کابل ۱۳۹۰.
(۶) سیدعبدالاحد میربچه، قهرمان ملی غازی میربچه خان کوهدامنی کابل ۱۳۸۹
7: William Kaye , *HISTORY OF THE AFGHAN WAR IN AFGHANISTAN* , volume (1) Delhi 1999.
8:Ludwig W. Adamec , *AFGHANISTAN'S FOREIGN AFFAIRS to the mid- 20th century*, ARIZONA, 1974.

علام حیدرخان چرخی (په منځ کې) د سروی له ډلې سره حی له دیورند سره د مرستې په موخه ټاکل شوی وه پای

Rasidan_g@ yahoo.com

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ